

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ **БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ** _____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності __ 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» _____
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
_____ «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку» _____
(назва магістерської програми)

на тему: **«УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ»**

Виконавець:

студентка 6 курсу 12 групи
ЦЗФН

___Бондаренко Т.В._____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

Канд.ек.наук, доцент _____
(науковий ступінь, вчене звання)

___Тарасевич Н.В._____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Управління активами та пасивами банківської установи - одна з основних функцій управління банківської діяльністю. На сучасному етапі розвитку економіки у сучасному банківському секторі посилюється конкуренція серед банківських та небанківських кредитних установ, знижується прибутковість основних фінансових інструментів. Перед багатьма банками постає завдання зростання ефективності управління активами та пасивами, прибутковості банківських операцій за допомогою впровадження альтернативних інструментів, посилюються вимоги до систем управління ризиками, ліквідністю та відсотковими ставками.

Необхідність максимально ефективного управління активами та пасивами на мікрорівні, тобто на рівні установ банківського сектору визначається: постійно зростаючою конкуренцією на світових ринках; появою нових складних банківських продуктів; якісними зрушеннями у структурі залучених та запозичених ресурсів; зростаючим дерегулюванням банківської діяльності з боку Національного банку; нестабільністю економічної ситуації; необхідністю координувати роботу банківської установи в усіх напрямках; високим рівнем вимог з боку користувачів банківських послуг до банків; потребою у координуванні підходів до надання банківських послуг у загальній системі управління ризиками. Відповідно до цього, потрібне вдосконалення підходів та методів реалізації функції управління банківськими портфелями активів та пасивів. Це зумовлює актуальність теми дослідження.

Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо вдосконалення управління банківськими активами та пасивами на мікрорівні – рівні окремої банківської установи.

Завдання дослідження:

- дослідити економічну сутність банківських активів та пасивів;
- вивчити цілі та зміст функції управління банківськими активами та пасивами на мікрорівні;
- дослідити методи реалізації функції управління банківськими активами та пасивами у банку;
- оцінити систему управління активами та пасивами у конкретному банку;
- на основі проведеного аналізу розробити рекомендації щодо підвищення результативності реалізації функції управління у банку.

Об'єкт дослідження є активи і пасиви банківської установи.

Предмет дослідження є система економічних та організаційних відносин, що виникають у банку в процесі реалізації функції управління активами та пасивами.

Методи дослідження У процесі дослідження використовувалися різні прийоми та методи: синтез, індексний аналіз, дедуктивний та індуктивний методи дослідження, групування, порівняння, системний підхід та інші методи.

Інформаційна база дослідження є фундаментальні монографічні роботи, сучасні наукові статті з проблем банківського менеджменту, управління активами та пасивами, функціонування банків на різних сегментах фінансового ринку. Під час проведення дослідження використано концепції, науково-практичні підходи, розробки та методики зарубіжних та вітчизняних науковців щодо фінансової оцінки стану активів та пасивів банку, фактичні статистичні матеріали ПАТ «Банк Восток».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок. Основний зміст викладено на 79 сторінках. Робота містить 21 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ НА МІКРОРІВНІ» розглянуто теоретичні засади управління банківськими активами та пасивами на мікрорівні: досліджена економічна сутність банківських активів та пасивів в контексті системи управління; розглянуті теоретичні основи управління активами і пасивами у банку; охарактеризовані методи реалізації функції управління банківськими активами і пасивами.

Управління активами та пасивами банківської установи - одна з основних функцій управління банківської діяльністю.

Під банківським управлінням активами та пасивами можна розуміти процес формування та подальшого регулювання такою структурою активів і пасивів банківського балансу, яка забезпечує досягнення заданих стратегій та цілей фінансового управління.

Банки розглядають портфелі активів та пасивів як єдине ціле, що формує концепцію загального портфеля банку у досягненні його основних цілей - високого прибутку та безпечного рівня ризиків. Спільне управління активами та пасивами дозволяє банку впроваджувати інструментарій для захисту позикових коштів у формі депозитів та позик від коливань циклів ділової активності та сезонних змін економіки, а також ресурси для створення портфелів активів, які забезпечують реалізацію цілей.

У банківській практиці використовуються наступні стратегії управління банківськими активами і пасивами: стратегія управління активами; стратегія управління пасивами; збалансований підхід до управління активами і пасивами.

Реалізація функції управління банківськими активами і пасивам здійснюється безпосередньо методами управління.

Методи управління банківськими активами і пасивами поділяються на дві основні групи: базові методи управління банківськими ризиками та методи управління структурою балансу.

Базові методи управління банківськими ризиками – це такі методи управління активами і пасивами, що використовуються для управління конкретним видом ризику, який виникає у процесі банківської діяльності та залежить від структури активів та пасивів банку та її зміни, тобто характеризує структуру балансу банківської установи.

В межах цього методу виділяються такі банківські ризики, управління якими можливо в результаті використання збалансованого підходу: ризик ліквідності банківського балансу; процентний ризик банку; валютний ризик.

Методи управління структурою балансу – це такі методи управління активами і пасивами, що пов'язані із здійсненням фінансових операцій з ціллю управління саме структурою банківського балансу. До цих методів відноситься: метод структурно-вартісного аналізу; експертний метод; метод оптимального управління фінансовими ресурсами; імітаційне моделювання.

У сучасній системі банківського управління застосовується три типи стратегій управління активами та пасивами: стратегія управління банківськими активами; стратегія управління пасивами; стратегія управління фінансами.

Основні напрямки менеджменту активами ґрунтуються на двох варіантах: метод загального фонду коштів (розподіл активів); метод конвертації (роз'єднання джерел фондів).

Стратегія управління фінансами є збалансованим підходом, який передбачає стратегії управління як активами, так і пасивами банківської установи.

Банківські установи розглядають свої портфелі активів та пасивів як єдине ціле, яке задає роль загального портфеля банку у досягненні його основних цілей - високого прибутку та безпечного рівня ризиків.

У другому розділі «ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ ПАТ «БАНК ВОСТОК» проаналізовано практичні аспекти реалізація функції управління активами і пасивами конкретного банку: проведені дослідження процесу управління пасивними операціями банку; зроблена аналітична оцінка функції управління активними операціями банку; проведено оцінювання особливостей управління ризиками банку в системі управління активами та пасивами.

Управління активами і пасивами банківської установи на макрорівні – це скоординоване управління фінансами, в процесі якого через безпосередньо узгодження управлінських рішень та досягнення визначених пропорцій між активними і пасивними операціями банку досягається такі цілі як підвищення банківського прибутку, зниження банківських ризиків, аналіз і контроль за ліквідністю банку.

У формуванні фінансових ресурсів ПАТ «Банк Восток» спостерігаються деякі позитивні зміни – наявна тенденція до зростання загальних фінансових ресурсів впродовж періоду дослідження, крім 2022 року, що є результатом військових дій на території України. Також наявна загальна тенденція до скорочення залучених депозитних коштів клієнтів впродовж 2022 року за рахунок відтоку коштів юридичних осіб при одночасному збільшенні запозичених джерел в результаті зростання субординованого боргу та отримання коштів від НБУ.

Ресурсна база ПАТ «Банк Восток» є нестійкою та залежить від ситуації в країні. Також, слід зазначити тенденцію до значного збільшення власного балансового капіталу при одночасному скороченні його питомої ваги у складі фінансових ресурсів. Власний капітал ПАТ «Банк Восток» має тенденцію до нарощування абсолютної величини при одночасному поліпшенні його структурного складу. ПАТ «Банк Восток» за період 2019-2022 роки дотримується нормативів достатності власного капіталу. Зазначимо, що регулятивний капітал ПАТ «Банк Восток» збільшився за період дослідження.

Можна спостерігати позитивні тенденції у формуванні фінансових ресурсів ПАТ «Банк Восток», які відображаються у зростанні загальних обсягів депозитних коштів. Однак, структура фінансових ресурсів є недосконалою та характеризується дуже значним перевищенням поточних депозитів у структурі коштів клієнтів, які складають 82,4%, тобто строкові депозити клієнтів відповідно займають тільки 17,6%. Така структура значно ускладнює можливості використання фінансових ресурсів, наражає його на процентний ризик та ризик ліквідності. Клієнтська структура ПАТ «Банк Восток» також недостатньо диверсифікована – 63,6% депозитного портфелю складають кошти суб'єктів господарювання, 36,4% - кошти населення. Тобто ПАТ «Банк Восток» в більшій мірі орієнтований на розвиток корпоративного бізнесу, але за депозитними коштами цього сектору впродовж 2022 року спостерігається скорочення депозитів та значне перевищення нестійких коштів.

Дослідження структури фінансових ресурсів ПАТ «Банк Восток» визначає наступні тенденції: орієнтація банку переважно на корпоративний сегмент бізнесу; зростання питомої ваги депозитних коштів суб'єктів господарювання і населення на поточних рахунках; пасиви в переважній частині складаються з короткострокових коштів, розміщених на термін менше одного року; достатній рівень капіталізації з необхідністю подальшого нарощування капітальної бази.

ПАТ «Банк Восток» має достатньо диверсифіковану структуру чистих активів. При наявності загальної тенденції до зростання абсолютних сум чистих активів змінилася їх структура у напрямку скорочення питомої ваги кредитного портфелю та значного зростання питомої ваги коштів в інших банках та вкладень у цінні папери. Отже, ПАТ «Банк Восток» має тенденцію до поступового втрачання пріоритетності сфери кредитування.

ПАТ «Банк Восток» зовсім відсутня клієнтська диверсифікація кредитного портфелю, банк орієнтований виключно на корпоративного клієнта у розміщенні своїх фінансових ресурсів. Кредитування роздрібного сектору має дуже незначну частку кредитного портфелю, відповідно жо цього не має активної участі в формуванні його дохідної частини. При наявності позитивної тенденції до зростання загальних обсягів клієнтського кредитування ПАТ «Банк Восток», спостерігається також тенденція до зростання резервів під знецінення кредитів, що є негативною тенденцією.

ПАТ «Банк Восток» має достатньо диверсифіковану структуру кредитного портфелю. Ця структура відносно та достатньо ефективна тому, що в банку переважають кредитні вкладення у сфери матеріального виробництва, тобто банк фактично орієнтований на кредитування в галузі реального виробництва. ПАТ «Банк Восток» має дуже диверсифіковану структуру інвестиційного портфелю, який складається цінних паперів різних видів та різних емітентів. При цьому позитивною тенденцією є значне зростання обсягів вкладень у цінні папери. ПАТ «Банк Восток» побудована ефективна комплексна система управління банківськими ризиками.

У третьому розділі «НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ» запропоновано напрями оптимізації процесів управління активами і пасивами банку: розглянуті індикатори якості управління активів та пасивів банківської установи; визначена якість процесу управління активами та пасивами як результат змін балансу банківської установи..

Комплексне управління активами і пасивами дає банківській установі інструмент захисту депозитів і позик від впливу коливань на фінансовому ринку, і навіть фінансових ресурсів формування портфелів активів.

ПАТ «Банк Восток» достатньо якісно здійснює управління активами та пасивами, забезпечуючи постійний достатньо високий рівень показника чистого спреду, рекомендованого значення чистої процентної маржи, високого рівня рентабельності власного капіталу ROE та достатнього рівня рентабельності активів ROA. При цьому слід зазначити, що темп зростання чистих активів банку майже у рази перевищує отримання доходів з їх розміщення, що потребує уваги з боку менеджменту банку.

Регресійна модель коефіцієнту використання активів від внутрішніх чинників структурних показників відображає залежність економічної віддачі чистих активів від структури фінансових ресурсів банківської установи та здійснення кредитно-інвестиційної діяльності банку. Коефіцієнти факторних показників інтерпретуються наступним чином: при зростанні показника співвідношення банківських кредитів та депозитів, залучених банком, на 1% результативний коефіцієнту використання активів відповідно збільшиться на 2,1649%; при збільшенні мультиплікатору банківського капіталу на 1% коефіцієнт використання активів відповідно збільшиться на 0,1070%.

Визначення кількісних значень впливу факторних чинників дає можливість запровадити превентивні заходи адекватних управлінських

рішень щодо оптимізації процесу управління активами і пасивами з ціллю недопущення негативних тенденцій розвитку банківської установи.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна запропонувати пропозиції щодо сприяння удосконалення антикризового управління банком.

1. Управління активами і пасивами – це скоординоване управління фінансами банку, в процесі якого через узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між активними і пасивними операціями досягається кілька цілей, таких як підвищення прибутку, зниження ризиків, аналіз і контроль за ліквідністю, управління спредом.

2. Банк може використовувати три стратегії управління: стратегію управління активами банку; стратегію управління пасивами банку; стратегію “управління фондами” (збалансований підхід до одночасного управління активами і пасивами).

3. У банківській практиці існують два методи управління активами і пасивами банку. Базові методи управління певним видом банківського ризику – це методи управління активами і пасивами банку, які використовують для управління конкретним видом ризиків, які виникають у процесі банківської діяльності.

4. Основними стратегічними напрямками банку за результатами дослідження є:

- нарощування чистого прибутку банку як основного джерела зростання балансового капіталу банку та джерела фінансування його подальшого розвитку;
- подальше збільшення власного капіталу банку задля забезпечення можливостей зростання кредитно-інвестиційного портфелю;
- розширення обсягів залучених депозитних коштів, що перебувають тимчасово у його розпорядженні;
- розгляд можливостей диверсифікації фінансових ресурсів за рахунок залучення інших джерел фінансування;
- розширення ділових контактів з клієнтами та стимулювання їх до збереження коштів на строкових депозитах з метою уникнення ризиків ліквідності та процентного ризику;
- вдосконалення існуючих та запровадження нових форм і методів залучення різних категорій вкладників.

5. Конкретний механізм антикризового управління банком включає створення ефективної системи корпоративного управління, удосконалення управління активами, пасивами банку, організаційний менеджмент та розробку ефективної стратегії ризик-менеджменту.